

sáskák jun. 6. és 7-ike közötti időben vándoroltak be, a nagy hő-ségtől kiaszott szomszédos legelő területekről, még pedig a Nagy-Kurta buja tenyészetű kaszálójába, ezen medret átszelő töltésen átkelve a szentmiklósi határból, — a Kis-Kurtába pedig a Cellerus-nak nevezett legelő részletről.

A vándorlás oka nem mindig táplálék keresés végett mozdul meg, hanem ezen vándorlást néha az ezen legelő latifundimon csapatosan legelészve előre haladó marha állomány háborgatásai is idézik elő; s ekkor, különösen a 3—4. vedlés stádiumán — épen úgy, mint a rajvonalba ijesztő készülékekkel ellátott hajtók előtt — megindulnak s nagy területekről áramlanak s takarodnak el a veszedelem előtt.

Igy terelte a sáskákat 1890. jun. 4-én Jázova-Hodicsról a legelőre kihajtott liba sereg az „uj palántások“ gabona földjeibe.

De a marha állomány háborgatásainak kell tulajdonítanom azt is, hogy 1890-ben csaknem naponként más irányból láttamáramlani a sáskákat és ezen áramlást sem a gabona földek közelségével, sem a szél irányával kapcsolatba hozni nem bírtam, mert gyakran épen a szántóföldekről a legelőre és a szél ellen is történt vándorlás.

Mindezekből kitűnik hogy az álczák időnkénti tömeges vándorlása a *Stauronotus* életére nézve csakugyan olyan jellemző, és olyan fontos tényező, melyet a sáska irtási terv megállapításánál figyelembe kell vennünk.

Vellay Imre.

Magyarország pók-faunája.

Nyár elején hagyta el a sajtót Dr. Chyzer Kornél és Kulczyński László tanár „*Araneae Hungariae*“ című művének harmadik és utolsó része, mely a *Zodarioidae*, *Agalenoidae*, *Dras-soidae*, *Zoropseoidae*, *Dysderoidae*, *Filistatoidae*, *Calommatoidae* és *Theraphosoidae* családok magyarországi fajainak mesteri leírását foglalja magában. Örömmel forgattuk e becses mű lapjait, mely méltóan sorakozik az 1892-ben megjelent első s az 1891-ben megjelent második részhez és azokkal immár egy teljes egészet képezve, nemcsak hű tükre Magyarország pók-faunájának, hanem egyúttal nélkülözhetetlen forrásmunka mindazok részére, kik Magyarország, illetőleg Közép-Európa pókvilágának rendszertani tanulmányozásával akarnak foglalkozni.

Épen ismertetni akartuk e jeles művet, a midőn szemünk elé került Pocock R. J. kiváló angol pókásznak a „Nature“ aug. 18-iki számában (London 1898. Vol. 58, Nr. 1503, p. 365—66) megjelent közleménye („The Spiders of Hungary“), mely a szóban

levő mű beható bírálata levén, felment bennünket az egyébként kedves kötelesség a'ól.

A kiváló angol bűvár ismertetésének teljes tartalmú közlését annál kevésbbé tagadhatjuk meg magunktól, mert természetrajzi tudományos irodalmunk dermedtségének napjaiban valóságos ünnepe számba megy az ilyen cikkely. Őszinte örömmel s hazafiúi büszkeséggel telik meg lelkünk, látva, hogy szerkesztő-bizottságunk nagynevű tagja, Dr. *Chyzer Kornél*, tudós munkatársával *Kulczyński Ulászló* krakkói tanárral egyetemben megteremtett műve a legmagasabb tudományos igényekhez szokott nyugat előtt is dicséretesen vált be s osztatlan elismerést szerzett a magyar tudomány-ságnak és a magyar tudományos Akadémiának, mely e művet jelentékeny áldozatok árán bocsátotta közre. Sok ilyen akadémiust és sok ily derék művet kívánunk tudományos Akadémiánknak, mely a magyar tudományos törekvéseknek az ös-zes szakbúvárok rokonszenvét és tiszteletét szerzi meg!*)

Ezek után pedig átadjuk a szót angol szaktársunknak, hű fordításban közölvén cikkelyét, a mint következik:

Közép-Európa faunájának egynemű jelleméből folyik, hogy ez a mű, mely csupán Magyarország pókjait tárgyalja, azoknak a fajoknak a tanulmányozására is becses alapot nyújt, melyek a continens egyéb részeit népesítik. A szerzők kutatásai körét képező területen előforduló fajok meghatározása szükségessé tette az összehasonlításokat azokkal a fajokkal, melyeket megelőzőleg *Clerck*, *Westring*, *Menge*, *Koch*, *Blackwall*, *Walckenaer*, *Simon* és mások ismertettek Skandináviából, Poroszország-, Nagy Británia- és Franciaországból. Az a körülmény, hogy számos bűvár egymástól többé-kevésbbé függetlenül, gyakran egyidejűleg dolgozta fel a különböző országok pókjait, elkerülhetetlenül magával hozta, hogy az idevágó nomenclatura nagy részében zavar támadt s annak a ki manapság megkísérli Európa valamely tájéka pókjainak monographiáját megírni, legnehezebb feladata e zavart tisztázni. Dr. *Chyzer* és *Kulczyński* tanár nem riadtak vissza e feladattal való megpróbálkozástól, és habár valószínű, hogy fáradozásaik egyben és másban nem is érték el a megérdemlett sikert, még sem volna méltányos,

*) Ez a tapasztalat talán arra fogja indítani tud. Akadémiánkat, hogy egy másik, nem kevesebb odaadással készült s a tudományos irodalomban nem kevésbbé számot tevő nagy magyar mű, mely nyomoruságos viszonyaink mellett a láda fiában aluszsa nehéz álmát, végre szintén napvilágot lásson. *Méhely Lajosnak* »Magyarország herpetológiája« című, akadémiai pályadíjjal koszonúzott művét értjük.

őket egynehány, idővel netalán napvilágra jövő hibaért kárhozthatni. Sőt inkább a felelősséget azokra, az őket megelőzött és velük egyidejűleg munkálkodó bűvárokra kell hárítanunk, a kik, különösen ha kétségesebb fajokkal foglalkoztak, elmulasztották, hogy — mintegy a jövőbeli összehasonlító tanulmányok szabványául — az egyedek sorozatából, melyre a leírást alapították, egy tipikus példányt kijelöljenek vagy pedig — miként az eredmények bizonyítják — utólag gyakran hamisan azonosítottak egyes példányokat azokkal, melyekre eredetileg a fajt alapították.

A szerzők neve ugyan maga is tökéletes biztosítéka a mű kitűnőségének, mégis külön elismeréssel kell adóznunk a módszernek, melylyel a nemek és fajok diagnosisit kezelik, mennyiben ezt a módszert minden rendszertani író előnnyel utánozhatná, a ki az utána következő munkáját megkönnyíteni óhajtja. A fajok és nemek jellegei könnyen megérthető táblázatos, vagy synoptikus formába vannak foglalva, úgy hogy egy ismeretlen rokonságba tartozó pókot még a család rendszertani vonásai iránt tájékozatlan kutató is gyorsan meghatározhat. Ilyen táblázatok azzal az előnnyel is járnak, hogy bizalmat gerjesztenek a szerző tehetsége iránt, a mennyiben bizonyítékát adják a tudományos analysis képességének, melynek hiánya nagyon is gyakran szerencsétlen végre hozza oly sok systematikus zoologus fáradozásait.

E kötetek nem a kezdők, hanem olyanok használatára készültek, kik már megbirkóztak a pókok rendszertanának elemi elveivel. a mennyiben a szerzők a családok diagnosisit nem adják. Ez nézetem szerint oly hiány, mely némileg csökkenti a mű értékét. Egy-két lap nagy előnnyel és csekély nehézséggel lett volna áldozható a csoportok táblázatos bemutatására, úgy, mint a fajokkal és nemekkel történ. Sajnos, hogy a pókászok általában kevés önbizalommal nyúlhatnak ilyes feladatokhoz.

Véleményem szerint egy másik jelentéktelen hiba oly műszók elfogadása, mint: *Misumenoidae* és *Calommatoidae* a régebbi s jobban ismeretes *Thomisidae* és *Atypidae* helyett. Az előbbieneket és másokat, melyeket még megnevezhetnénk, Dr. Thorell vezette be, de kortársainak legtöbbje szerint indokolatlanul. Újabban szerencsésen elhagyta őket maga a szerző is, kinek létezésüket köszönhetik és ez esetben való újra-megjelenésük nélkül minden valószínűség szerint a megérdemelt feledésbe merültek volna.

Ez azonban az előrebocsátottak után nagyon csekély jelentőségű hiba és semmi tekintetben sem akadályozza azt, hogy a

mű czélját elérje. Meg kell még jegyezni a mű előnyére, hogy tizenöt könyomású táblán ezernél több ábrával van illusztrálva.

Mindezekből nyilván való, hogy Dr. *Chyzer* és *Kulczyński* tanár oly művet alkottak, a mely az európai pókokra vonatkozólag e században megjelent munkák legkiválóbbjai közé sorozandó

Abafi A. Lajos.

Különfélék.

Hypopta caestrum Hb. mint kártékony állat. A R. L. ezidei 3. füzetében jelent meg egy közlemény, mely szerint a *H. caestrum* hernyója szőlővenyigében is felnevelhető. Ezt nem akarom tagadásba hozni, de határozottan állíthatom, hogy a hernyó nálunk főleg a vad spárgán és csak kivételesen ennek művelés folytán túltengődő alakján, a közönséges csető spárgán (*Asparagus officinalis*) él, még pedig főleg homokos talajon. Ez állítást példával illusztrálom. Régente Nógrádmegyei jobbágyi birtokán néhai *Frivaldszky Imre* spárgát tenyésztvén, nagy bosszúsággal vette észre, hogy összes spárgája fonyadt, hervadt, szóval pusztul. Kutatta ennek okát, és csakhamar rá is akadt; a *H. caestrum*nak nagyszámú hernyója teite tönkre a spárgát. A veszett fejszének nyelével legalább tanulmányozta a ritka állat biológiáját. Szerinte a hernyó szintúgy mint a Psyche-hernyók, zsákban él, a mely belül selymes fehér szövedékkel ki van bélelve, kívül pedig apró göröngyöcskékkel van megrakva. Ez a zsák, a hernyó teljes kifejlésékor csaknem hüvelykujnyi hosszúságot és kisujnyi vastagságot ér el. Ebben a zsákban élvén, a hernyó a spárga gyökerét kívülről támadja meg s abból táplálkozik. Bábozódás czéljából a hernyó nem hagyja el zsákját, hanem abban bábozódik el. Mikor *Frivaldszky* erre a felfedezésre jutott, talált ugyan néhány bábót is, de legtöbbje kikelt már s az üres bábüvely félig kiállt; ily zsákot nekem is juttatott egy egész dobozzal.

Emich Gusztáv.

Hernyó-méreg. Általánosan elterjedt néphit, hogy minden hernyó mérges. Némely szőrös hernyóról tudva is van, hogy megérintése által és kivált, ha szőre a nyákhártyákat érinti, igen kellemetlen gyulladás keletkezhetik. Ennek okául azt mondják, hogy a csöves szőr hegye a bőr alá hatolván, ott letörik és külön mirigyből fakadó valadékot bocsát bele. Ama kísérletek azonban, melyeket újabban *Fabre J. H.* (*Souvenirs Entomologiques* 1897 V.) a búcsús pohók s egyéb lepke hernyóival tett, a hernyószőr hatását még más világításban is tüntetik fel. *Fabre* azt tapasztalta, hogy ezen hernyók sarából készült aether kivonat az ember bőrén azt a jellemző gyulladást idézi elő, a mely dagadással, viszketéssel stb.-vel jár. Kísérlete a következő volt: amaz aetherkivonatban áztatott itatós papírt tett karjára s azt jól lekötve, egész éjjel rajta hagyta. Másodnapra a gyulladási daganat erősebbé lett s az izmokra is elhatott; a csöppökben való valadék is növekedett, s az égető viszketés